

Adam B. Czyżewski

Departament Analiz Makroekonomicznych i Strukturalnych (DAMS) powstał w maju 2002 r. Do podstawowych zadań Departamentu należy prognozowanie gospodarcze i projektowanie strategii polityki pieniężnej. W tym zakresie DAMS stanowi zaplecze analityczne Rady Polityki Pieniężnej i współpracuje z Biurem Badań Makroekonomicznych (prognozy inflacji) oraz z Departamentem Operacji Krajowych (opracowywanie założeń polityki pieniężnej). Prowadzenie polityki pieniężnej w ramach strategii bezpośredniego celu inflacyjnego wiąże się z koniecznością systematycznego sporządzania prognoz inflacji. Na tym tle postaram się przedstawić Państwu problematykę, którą zajmuje się DAMS.

Prognozowanie inflacji nie jest oczywiście czynnością zarezerwowaną dla banku centralnego. Inflację prognozuje Ministerstwo Finansów, ekonomiści z banków komercyjnych, niezależni analitycy. Przed kilkoma laty sam byłem niezależnym analitykiem, publikującym prognozy inflacji. Do prognozowania inflacji korzystałem z narzędzia integrującego w wygodny dla mnie sposób wiedzę ekonomiczną, matematyczną i statystyczną. Posługiwałem się modelem inflacji, który był nieodzowny do skonstruowania prognozy, jednak o samej prognozie decydowałem sam. Budowanie prognoz (prognozy inflacji nie są tu wyjątkiem) jest bowiem sztuką łączenia wiedzy (teoretycznej i eksperckiej) z umiejętnie dobranym narzędziem (modelem inflacji). Tajniki tej sztuki są przez autorów prognoz (i modeli) skrzętnie ukrywane.

Prognozowanie inflacji w banku centralnym różni się od prognozowania inflacji poza bankiem centralnym z kilku powodów. Po pierwsze, bank centralny jest podmiotem, który aktywnie wpływa na procesy inflacyjne za pomocą zestawu instrumentów polityki pieniężnej, najczęściej poprzez zmiany stopy procentowej. Prognozy inflacji banku centralnego są zatem z natury prognozami samoniszczącymi się, ponieważ w horyzoncie prognozy następują zmiany stóp procentowych. Oznacza to, że praktycznie nie ma sensu analizowanie ex post trafności prognoz.

Po drugie, celem prognozowania inflacji w banku centralnym jest nie tylko przewidywanie inflacji. Celem tym jest przede wszystkim odpowiedź na pytanie, czy dany poziom stopy procentowej najbardziej sprzyja realizacji celu inflacyjnego, czyli osiągnięciu pożądanego poziomu inflacji w ciągu dwóch – trzech lat. Tyle czasu trzeba bowiem, by zmateriałizowały się wszystkie efekty wpływające na inflację, wywołane impulsem stopy procentowej. Prognozowanie inflacji w banku centralnym koncentruje się zatem na tych składowych ogólnego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, które zależą od instrumentów polityki pieniężnej. Taki cel prognozowania ogranicza klasę modeli inflacji, z których może korzystać bank centralny. Nie bardzo nadają się do tego modele czysto empiryczne, takie jak modele autoregresyjne czy eksperckie. Są one mało przydatne do prognoz o dłuższym horyzoncie, a przede wszystkim nie można na ich podstawie przeprowadzać eksperymentów symulacyjnych (w tym polegających na badaniu skutków zmian stopy procentowej). Aby należycie spełniały swoje funkcje, modele wykorzystywane przez bank centralny muszą uwzględniać sprzężenia zwrotne występujące w gospodarce, a więc powinny być oparte na dobrze zdefiniowanych założeniach teoretycznych. Z drugiej jednak strony modele te muszą zapewniać możliwie dobre dopasowanie do danych statystycznych.

Prognozowanie w banku centralnym wymaga ponadto wyraźnego oddzielenia tego, co o procesach inflacyjnych opowiada sam model, od wiedzy eksperckiej, gdyż model jest budowany przez pracowników banku, a z prognoz korzysta Rada Polityki Pieniężnej. Ten szczególny układ instytucjonalny powoduje, że model inflacji w banku centralnym musi funkcjonować samodzielnie i do tego mieć taką konstrukcję, która odpowiada wszystkim ekspertom (członkom Rady Polityki Pieniężnej). Spełnienie tego warunku wymaga osadzenia modelu głęboko w teorii ekonomii, najczęściej w teorii makroekonomicznej. Ponieważ w naszej gospodarce czynniki strukturalne powodują zmiany mechanizmu transmisji impulsów polityki pieniężnej – parametry modeli makroekonomicznych nie są stabilne. To z kolei bardzo ogranicza możliwość stosowania modeli podobnych do wykorzystywanych w bankach centralnych krajów o stabilnej strukturze gospodarczej i rozwiniętym systemie finansowym. Uwzględnienie czynników strukturalnych w modelu inflacji jest zadaniem iście pionierskim, zwłaszcza gdy model należy zbudować na takich przesłankach, by mógł być łączony z wiedzą ekspercką ciała kolegialnego podejmującego decyzje o zmianach stóp procentowych. Opisane powyżej warunki spełniają modele bardzo złożone. Modelem takim jest popytowo-podażowy model równowagi ogólnej (DSGEM), który powstaje w Wydziale Prognoz Makroekonomicznych.

Budowanie tak złożonych modeli jest pomocne w przeprowadzaniu wewnętrznie spójnych analiz dotyczących ważnych zmiennych nieobserwowalnych, determinujących stan równowagi długookresowej w gospodarce. Należy do nich: potencjalny produkt, naturalna stopa bezrobocia, deficyt strukturalny, kurs równowagi. Wiedza na temat położenia kursu walutowego względem kursu równowagi będzie niezbędna do ustalenia parytetu kursowego w chwili wejścia do ERM II. Na podstawie analiz cząstkowych wiemy m.in., że mechanizm kursu płynnego pozwala utrzymywać poziom realnego kursu walutowego w pobliżu kursu równowagi. Po drodze trzeba sobie jednak odpowiedzieć, czy w ogóle można mówić o kursie równowagi przy 18% stopie bezrobocia? Wiemy, także na podstawie analiz cząstkowych, że poziom naturalnej stopy bezrobocia mieści się obecnie w przedziale od 12% do 15%. To jednak nie wystarczy. Trzeba poznać przyczyny, które spowodowały, że inflacja jest tak wysoka. Wtedy można będzie powiedzieć, co trzeba zmienić w strukturze gospodarki, by ją obniżyć. Odpowiedzi na tak istotne pytania poszukujemy w badaniach stosowanych, głęboko wnikających w strukturę gospodarki, w uwarunkowania instytucjonalne. W NBP dostrzeżono znaczenie czynników strukturalnych w zmianach mechanizmu transmisji monetarnej i w DAMS powołano do życia dwa nowe wydziały: Wydział Badań Strukturalnych i Wydział Badań Popytu Konsumpcyjnego. Wydziały te zajmują się m.in. strukturalnymi uwarunkowaniami potencjalnej produkcji i naturalnej stopy bezrobocia, prowadzą analizy procesów inwestycyjnych oraz badania popytu konsumpcyjnego. Korzystamy też na szeroką skalę z doświadczeń innych krajów, analizowanych w Wydziale Międzynarodowych Analiz Ekonomicznych. Wpływ prowadzonej polityki pieniężnej na inflację zależy nie tylko od strukturalnych cech gospodarki, ale także od układu polityki gospodarczej, w tym przede wszystkim od realizowanej przez rząd polityki fiskalnej, monitorowanej przez Wydział Finansów Publicznych. Na podstawie tak szerokich badań i analiz przetworzonych w Wydziale Polityki Monetarnej dostarczamy informacji niezbędnych do podejmowania najważniejszych decyzji w kształtowaniu i realizacji strategii polityki pieniężnej: dotyczących kształtu reżimu kursowego, strategii dochodzenia do ERM II czy wyboru parytetu centralnego.

Uzasadnienie prowadzonej polityki pieniężnej, jak też wyniki niektórych badań zamieszczane są w raportach o inflacji. Szerzej prezentujemy nasze badania w publikacjach, na konferencjach i seminariach, których przygotowaniem zajmuje się Wydział Koordynacji i Informacji Naukowej. Wydział ten dba także o kontakty z instytucjami zewnętrznymi, środowiskiem akademickim i niezależnymi ośrodkami badawczymi. Kontakty te przynoszą efekty w postaci szeroko zakrojonych wspólnych projektów badawczych.

Poza wspieraniem procesów decyzyjnych polityki pieniężnej DAMS dba także o harmonijną współpracę z instytucjami międzynarodowymi i bankami centralnymi, szczególnie w ramach Europejskiego Systemu Banków Centralnych, starając się o uzyskanie i utrzymanie wysokiej reputacji NBP jako ośrodka badawczego.

Adam B. Czyżewski
Dyrektor Departamentu
Analiz Makroekonomicznych i Strukturalnych